

DSM-DIREKTIVET

SÅ PÅVERKAS DU SOM LÄROMEDELSFÖRFATTARE

Den 1 januari 2023 implementeras DSM-direktivet¹ i svensk lag, och flera paragrafer i upphovsrättslagen kommer att skrivas om. Ändringarna innebär en stärkt röst och ett bättre förhållningsläge för Sveriges författare. Här är de främsta skillnaderna att ha koll på.

SKÄLIG ERSÄTTNING OCH TRANSPARENS

Först och främst innehåller den nya regleringen regler om skälig ersättning till upphovspersoner, vilket i princip innebär en garanti att du får betalt för allt nyttjande av ditt verk. Det gäller oavsett om det är ditt förlag eller någon av förlagets avtalsparter som står för nyttjandet. För det andra införs regler för att du som upphovsperson ska få information om hur ditt verk används.

I och med lagförändringarna införs den så kallade "bestseller-klausulen". Den ger dig rätt till skälig ersättning när din upphovsrätt överlåts till någon som kommer att använda ditt verk i kommersiell verksamhet. Om ditt verk säljer bättre än förväntat, och ersättningen bedöms vara oproportionerligt låg i förhållande till intäkterna, har du rätt att omförhandla ditt avtal. Observera att det *inte* gäller om verket säljer sämre än förväntat. Den här regeln är tvingande, vilket innebär att avtalsvillkor som inte tillåter omförhandling aldrig gäller.

Om ditt förlag säljer vidare ditt verk till en tredje part (i läromedelssammanhang handlar det ofta om ljudboksaktörer eller digitala plattformar) ska du, minst en gång per år, få information om hur verket har nyttjats, vilka intäkter som har genererats och vilken ersättning du därmed har rätt till. Den här rätten kan inte heller avtalas bort.

Oavsett vilka avtal du har ingått med enskilda företag eller förlag ska du få ersättning som speglar omfattningen av användandet. Avtal som innebär att du får ett engångsbelopp för en omfattande användning anses ogiltiga. Förlag och företag har också en rapporteringsskyldighet om hur material används, av vem, i vilken utsträckning, hur och när.

---

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden.

INSKRÄNKNINGAR FÖR ANVÄNDNING AV VERK VID UNDERVISNING

Direktivet innebär även en inskränkning i ensamrätten. Lärare och elever får använda skyddade verk inom ramen för undervisningen. Det innebär i de flesta fall att delar av ett verk får användas, så länge det görs i utbildningssyfte, och inte i ett kommersiellt syfte. I Sverige kommer detta inte leda till någon större förändring, eftersom vi redan har avtal som garanterar skälig ersättning för upphovspersoner när deras verk används i skolor.

UPPHOVSRÄTTSLIGT ANSVAR FÖR VISSA LEVERANTÖRER AV ONLINETJÄNSTER

De stora delningsplattformarna (t.ex. Youtube, Facebook eller andra sociala medier) omfattas i och med DSM-direktivet av ett större ansvar. De som ligger bakom tjänsten (t.ex. Meta eller Google) hålls ansvariga för eventuella upphovsrättsintrång på deras plattformar (t.ex. Facebook eller Youtube). Så om någon laddar upp hela din bok på Facebook så hålls Meta ansvariga om de inte tar ner den. Vi kan förvänta oss att de stora företagen kommer att vilja sluta avtal med rättighetsinnehavare, och se till att material som utgör intrång hålls utanför deras plattformar.

För att skydda användarna måste företagen ha effektiva rutiner som säkerställer att material som *får* spridas inte plockas ner, i enlighet med bl.a. yttrandefriheten. Metoder för automatisk blockering får endast användas för att hindra spridning av illegalt material.

Implementeringen av direktivet har tagit längre tid än förväntat men den som väntar på något gott väntar, enligt talspråket, aldrig för länge. Förändringarna innebär stora förbättringar för dig som läromedelsförfattare, och jag väntar med spänning på att se hur förlag och andra marknadsaktörer kommer att anpassa sig.

Har du frågor om hur implementeringen av DSM-direktivet påverkar ditt författarskap eller dina publicerade verk är du välkommen att höra av dig till radgivning@laromedelsforfattarna.se.

Alice Rosenfeldt

Jurist

Läromedelsförfattarna